

pore, quo Deus scit habiturum effectum; et ideo tale auxilium non potest esse prima ratio cognoscendi in illo effectum futurum, nam potius supponitur præscientia, saltem conditionata, quod, si tale auxilium detur, habiturum est effectum. Ad aliam partem de actibus bonis, respondetur, quoad physicum concursus primæ causæ, non aliter concurrere Deum ad actus bonos naturales quam ad actus malos, quoad entitates eorum; nihilominus tamen dici et esse auctorem honorum, et non malorum, quia illi sunt per se intenti ab ipso, et non isti; illi sunt voliti, isti tantum permisi; illos præcipit et consulit Deus, hos vero minime, sed potius prohibet, ut late in 2 libro superioris operis dictum est. Hæc autem omnia nihil referunt ut actus boni possint in causa proxima cognosci, potius quam mali.

## CAPUT IV.

## RATIONEM COGNOSCENDI FUTURA CONTINGENTIA EX DIVINIS IDEIS NON SATIS REDDI.

1. Dicendum sequitur de causa prima, seu Deo ipso, an in se ut in causa sufficienter cognoscat hæc futura. Duplex autem ratio causæ potest in præsentia considerari, scilicet exemplaris et efficientis; nam causa finalis specialem hic difficultatem non habet. Ad causam vero exemplarem pertinent ideæ, ad efficientem scientia et voluntas, et ideo de his tribus dicemus. Nam de potentia, cum a scientia et potentia executiva determinetur, clarum est per sese non posse esse rationem sufficientem hujus scientiæ, quia nihil operari valet, nisi per scientiam et voluntatem determinetur.

2. *Deum futura cognoscere in suis ideis, sentiunt aliqui.*—De ideis ergo fuit aliquorum Theologorum opinio, cognoscere Deum omnia futura contingentia in suis ideis, tanquam in proximo objecto determinante divinam scientiam ad iudicium de hujusmodi futuris. Insinuat Alexander Alensis, 1 part., quæst. 23, memb. 3, artic. 4, et memb. 4, artic. 3. Et communiter tribuitur Bonaventuræ, in 1, distinct. 39, artic. 2, quæst. 3. Tamen hi auctores nihil aliud dicunt, quam Deum cognoscere hæc futura per suas ideas; quod vero ideæ concurrant per modum objecti, non declarant. Pro eadem sententia citat Henric. Corduba, lib. 1, quæst. 55, dub. 8, sed non designat locum; tribuit etiam D. Thomæ, sed

immerito, ut ostendam. Cajetanus vero, 1 p., quæst. 14, artic. 13, videtur aperte docere hanc sententiam. Dicit enim ideas esse immediatum objectum in quo Deus intuetur hæc futura. Et ita exponit D. Thomas cum dicit, *Deum non solum cognoscere futura in rationibus rerum quas in se habet (ut quidam dicunt), sed etiam quia ejus intuitus æternus fertur ad res ipsas.* Intelligit enim Cajetanus D. Thomam utramque rationem assignare ut per se sufficientem.

3. *Quo fundamento id asserant.*—Fundamentum esse potest, quia Deus cognoscit res alias in suis ideis tanquam in objecto proximo; ergo et hæc futura, quia est eadem omnium ratio. Item, quia idea, ut objectum, adæquatur divinæ essentiæ ut rationi intelligendi; sed divina essentia est ratio cognoscendi hæc futura per modum principii; ergo idea est ratio cognoscendi illa per modum objecti proximi. Tandem, quidquid Deus extra se cognoscit, immediate cognoscit in se ipso tanquam in objecto proximo; ergo et hæc futura; sed Deus non est objectum proximum talis cognitionis nisi ratione idearum; ergo.

4. *Quid sit idea, et an habeat rationem objecti representantis creaturas.*—Ad perfectam declarationem hujus quæstionis, oportet multa de ideis præmittere; tamen, quia non est præsentis instituti, suppono breviter ideam divinam non esse aliquid extra Deum, sed in Deo ipso, et proprie esse in actu intelligendi Dei; et hoc modo esse in essentia, quatenus actus ipse sciendi est ipsa essentia Dei; proprie tamen ideam ut sic non habere rationem objecti, in quo, tanquam in imagine objectiva representante, cognoscitur creatura; quia revera non est in essentia divina talis modus representationis, ut intelligi potest ex his quæ de ideis et causa exemplari dixi, disput. 25 Metaph., sect. 1, et in 1 part. latius traditur. Unde respectu cognitionis directæ ipsius creaturæ, nullo modo se habet idea ut objectum, sed ut formalis cognitio creaturæ. Quatenus vero potest in Deo intelligi quædam reflexio supra suam scientiam, scit enim se cognoscere creaturas et habere ideas illarum, ut sic habet idea rationem objecti.

5. *Assertio prima.*—Ex his ergo dicendum est primo, Deum, per ideas suas et rationes rerum quas habet, cognoscere futura contingentia. Probatur, quia cognoscit Deus hæc futura per scientiam quam in se habet; sed in

ea scientia continentur rationes et ideæ rerum; imo, idea nihil aliud est quam ipsemet actus sciendi, ut representans rem existentem. Et ita in hoc nulla potest esse controversia, quantum ad rem spectat. Solum quoad nomen, est advertendum ideam proprie denotare habitudinem causæ, et sub hac consideratione, futura ut futura non cognosci per ideas, ut ideæ sunt; nam, ut infra dicam, scientia futurorum ut sic non est causa futuritionis eorum. Dicunt ergo hæc futura sciri per ideas, quatenus eadem scientia, in qua sunt exemplaria rerum quas Deus producit, quæ representant easdem res secundum se, et ut possibles, eadem (inquam) representat illas etiam ut futuras, statim ac futuræ sunt, sine ulla additione reali quæ illi scientiæ fiat, ut alias late diximus, disput. 30 Metaph. Ex hoc etiam intelligitur conclusionem positam in rigore procedere in his futuris, quorum Deus est auctor: illa enim sola in Deo habent propriam ideam, ut excludantur futura peccata, quatenus mala sunt: nam, sicut illorum Deus non est causa, ita nec proprie dicitur habere illorum ideam quantum ad habitudinem causæ; sed dicitur hæc cognoscere per ideam honorum, ut latius 1 part., quæst. 15.

6. *Argumenta Scoti contra assertioem positam.*—*Solvuntur.*—Contra hanc conclusionem induci possunt argumenta Scoti, in 1, distinct. trigesima nona, quæst. prima, quæ refert Cajetanus, 1 part., quæst. 14, artic. 12. Et summa eorum est, quia ideæ representant naturaliter ante omnem determinationem liberam voluntatis Dei; ideoque tantum possunt simplices et necessarias complexiones representare. Alia etiam addit Gregorius, 1, distinct. trigesima octava, quæst. secunda, artic. secundo, contendens, contra Aureolum, non posse dari ideas complexionum contingentium, sed tantum rerum incomplexarum et simplicium. Nam, ut Aristotelis dicit, 1 de Interpretatione, cap. secundo, complexio nihil significat præter extrema. Sed in solvendis his argumentis immorari non oportet, quia fortasse habent aliquam vim contra representationem formalem objectivam, ut statim dicam. At vero contra intentionalem representationem, quæ fit per ipsummet actum et iudicium intellectus, nullam habere possunt. Nam per se evidens est iudicium de complexione aliquid amplius intellectualiter representare, quam solum iudicium vel apprehensio simplicium extremorum representat; scilicet, unionem eorum inter se, vel

simpliciter, vel in ordine ad actualem existentiam, ut in præsentia. Neque hoc Aristoteles unquam negavit, sed solum eam complexionem seu unionem non posse intelligi sine extremis. Deus autem, quamvis complexe non cognoscat, tamen perfectissime iudicat, et representat sibi quæ nos complexe significamus et intelligimus.

7. *Assertio secunda.*—Dico ergo secundo: idea non est ratio objectiva determinans divinam scientiam ad cognoscendum futurum contingens, seu determinans illam ad certum iudicium de illo ferendum, neque ex solis ideis potest ratio hujus determinationis reddi. Hoc præcipue intendunt Gregorius, Ocham et Gabriel in 1, distinct. 38, et Scot., distinct. 39. Et existimo esse mentem D. Thomæ, 1 part., quæst. 14, artic. 13, cum dicit Deum cognoscere futura, non solum quia in se habet rationes rerum, sed etiam propter præsentiam æternitatis, id est, solas rationes rerum per se ad hoc non sufficere sine præsentia æternitatis. Qui sensus colligitur ex D. Thoma, aliis locis, 1 part., quæst. 58, artic. 3 et 4, et 2. 2, quæst. 171, artic. 6, ad 2, et quæst. 2 de Veritate, artic. 12, et in 1, distinct. 38, q. 1, artic. 3, ad 5; ubique enim requiritur hanc præsentiam æternitatis tanquam omnino necessariam ad futurorum cognitionem. Si autem præter illam esset alia ratio per se sufficiens, non esset illa simpliciter necessaria, neque ex negatione illius recte colligeret D. Thomas negationem scientiæ horum futurorum in Angelis, et in omnibus his quorum cognitio non mensuratur æternitate; nam dici posset eos, per ideas aliquas vel species intelligibiles, ea cognoscere. Atque ita videntur intellexisse hanc doctrinam D. Thomæ Capreolus, in 1, distinct. 36, quæst. 1, artic. 2, distinct. 38, quæst. 1, artic. 3, ad 5 contra 2 conclus., et Ferrariensis, 1 contra Gentes, cap. 66 et 67. Quod etiam confirmatur ex alio membro. Nam, licet D. Thomas dicat: *Non solum per rationes rerum, sed etiam per præsentiam,* tamen inde colligi non potest solam præsentiam sufficere sine rationibus rerum suo modo vel suo ordine concurrentium, quia præsentia requiritur (ut ita dicam) ex parte objecti; tamen ex parte scientis requiritur actus in quo sit formalis seu intentionalis representatio talis objecti; et ille actus, ut sic representans, dicitur ratio objecti; ergo similiter cum dicitur *per rationes rerum,* sensus est illas quidem requiri ex parte cognoscentis; tamen etiam requiri deter-

minationem objecti per præsentiam æternitatis, ut tales rationes rerum ad talia objecta determinentur.

8. Ratione declaratur conclusio, primo, quia juxta veriore sententiam, ideæ, prout in Deo sunt, non concurrunt ad cognitionem creaturarum per modum objecti proximi, sed per modum actus intellectualis, quo intentionaliter repræsentantur creaturæ ipsæ, ut in citato loco Metaphysicæ generaliter ostendi. Quare Cajetanus in suo fundamento falsum principium sumit. Secundo, quia ideæ ex se et ex natura sua, id est, quatenus habent necessariam repræsentationem, non repræsentant futura contingentia, ut recte dixit Scotus; alioqui illa futura simpliciter essent necessaria, quia haberent connexionem cum aliquo, quod ex necessitate simpliciter convenit Deo, scilicet cum ideis; ergo ideæ non necessario, sed libere determinantur ad repræsentanda hæc futura; ergo ratio hujus determinationis non potest ex ipsis ideis sumi, quia in eis ut sic non est libertas. Et hæc est fere tota vis argumentorum Scoti. Quam Cajetanus revera non solvit, sed fere totum quod probatur admittit. Ait tamen, posita determinatione libera divinæ voluntatis, statim ideas determinari ad repræsentanda futura, quæ jam futura sunt ex vi determinationis voluntatis. Sed imprimis nunquam D. Thomas hanc docuit radicem cognoscendi in Deo futura contingentia. Unde quoad hoc coincidit Cajetanus cum opinione Scoti infra tractanda, et patitur difficultates omnes quas contra illam objiciemus. Deinde, si ad determinationem divinæ voluntatis recurrere oportet, non est necesse aliud objectivum medium excogitare. Nam determinatio divinæ voluntatis non cognoscitur in ideis, sed in ipsa; et illa cognita determinabitur scientia Dei ad cognoscenda futura; et eodem modo determinabuntur ideæ, potius quam ipsa idea sit ratio talis determinationis. Addo, etiam si concipiatur idea per modum imaginis objectivæ, et seclusa judicii determinatione, vix concipi posse quod ex sola voluntate, quæ secundum rationem extrinseca est, determinetur idea, ut est imago, ad hoc potius quam ad illud repræsentandum; quia hoc non aliter fieri potest quam cognoscendo talem voluntatem, et consequenter cognoscendo ex illa hoc potius quam illud futurum. Hæc ergo sententia difficultatem et obscuritatem habet, et non declarat aliud medium divinæ hujus cognitionis, præter divinam voluntatem, de qua statim.

## CAPUT V.

## DEUM NON COGNOSCERE HÆC FUTURA IN SOLA SUÆ SCIENTIÆ EFFICACITATE.

1. *Explicatur sententia affirmans.*—Invenio quosdam novos Theologos, asserentes Deum, sua scientia et efficacia ejus, ut antecedit voluntatem Dei, determinare et efficere ut ex effectibus contingentibus contradictoriis hoc potius quam illud futurum sit, et hoc modo atque hac ratione cognoscere illud quod futurum est, quia facit ut illud futurum sit. Ita docuit Palat., in 1, distinct. 38, quæst. 2, disput. 2, dub. penult. ubi distincte explicat se loqui de scientia visionis ut sic, et vehementer impugnat opinionem Scoti, dicentis voluntatem divinam determinare divinam scientiam ad judicandum hoc esse futurum, potius quam illud. Et ratio ejus non fundatur specialiter in voluntate, sed quia generaliter putat esse gravem errorem ponere aliquid extra divinam scientiam, determinans illam, quasi ipsa in se indifferens sit, et indigeat determinante, sive hoc sit voluntas Dei, sive objectum ipsum ut futurum. Unde eodem modo damnat erroris, dicere, scientiam Dei determinari a rebus ipsis, quia indifferentia (inquit) nulla est apud Deum, qui omnia limpissime novit, et actui purissimo omnis indifferentia repugnat.

2. *Illius opinionis fundamentum.*—Fundatur præcipue hac ratione, quia divina scientia est causa futurorum; ergo ex se et ex vi suæ causalitatis scit illa. Antecedens colligit primo ex variis locis Augustini, dicentis res futuras esse, quia Deus scit illas, non e converso. Ita loquitur lib. 6 de Trinit., cap. 40, et lib. 15, cap. 13, et lib. 5 de Civit., cap. 9. Eumque imitatur Gregorius, 20 Moral., cap. 24; sentit etiam D. Thomas, 1 part., quæst. 14, artic. 8, ad 1, et artic. 13 ad 1; et Albertus, 3, distinct. 38, artic. 3, et multi moderni Theologi ita loquuntur. Quia res futuræ non possunt esse causa scientiæ divinæ, cum hæc sit æterna et supra omnem causam; ergo scientia ipsa est causa ob quam res sunt futuræ; quia necesse est ut sit aliquis ordo causalitatis inter illa duo. Confirmatur primo, quia divina scientia est causa præsentium; ergo et futurorum, quia eandem causalitatem semper habet. Antecedens probat ex Alberto, libro de Processione universitatis, tract.

1, dicente scientiam Dei esse quæ dat formam rebus, non voluntatem. Confirmatur secundo, quia divina scientia æterna est, et antecedit omnia; ergo a rebus non pendet, neque a moribus, sive bonis, sive malis, neque ab eis determinatur; sed propria essentia omnia novit, et quia novit, erunt.

3. *Judicium fertur de prædicta sententia.*

— Hæc sententia est sine dubio falsa, et utitur locutionibus valde æquivocis, quæ, si in eo sensu assumantur, qui ad confirmandam prædictam sententiam aliquid conferre valeant, multa continent et nostræ et divinæ libertati repugnantia. Ostendo singula. Primum, ut ab ejus fundamento incipiam, cum enim ait nullam ponendam esse in Deo indifferentiam, sed repugnare hanc puro actui, aut tollit liberam voluntatem, aut omnino extra propositum loquitur. Aut per indifferentiam intelligit potentiam passivam ad plures actus, aut ad plures modos reales et intrinsecos; et hoc modo verissimum est in Deo non esse indifferentiam, et, ut existimo, prorsus repugnat puro actui; quamvis ex aliquorum sententia id non sit erroneum, ut ab illo auctore asseritur. Nam Cajetanus et alii ponunt voluntatem Dei indifferentem ad modos illos positivos et reales. Mihi tamen Cajetani sententia omnino displicet, ut alibi late tractavi. Verumtamen hic sensus omnino impertinens est ad præsens, quia scientia Dei respectu futurorum non dicitur indifferens hoc modo, sed solum quia ex se et intrinseca natura sua non est determinata ad judicandum hoc esse futurum, potius quam illud. Alio etiam sensu dici potest, in scientia Dei non esse indifferentiam, scilicet in aliqua duratione reali. Et hic sensus verissimus est, sed non est etiam ad rem; quia nemo negat Deum ab æterno determinate judicasse de omnibus objectis an futura sint, necne, et hoc sensu scientiam Dei semper esse ad aliquam partem determinatam; sicut voluntas Dei ab æterno determinata est, quamvis libere; cum hoc tamen verissimum etiam est, Deum in ipsa æternitate sua ex se, seu nostro modo intelligendi, prius ratione esse indifferentem, tam in voluntate ad volendum extra seipsum, quam in scientia ut determinabili ad futura contingentia repræsentanda, ita ut de unoquoque judicet quod futurum est, et non aliud.

4. Aut ergo prædicta sententia negat in Deo indifferentiam etiam hoc ultimo modo, vel non; si non negat, male reprehendit alios

auctores, et falso errorem illis imponit, et nihil conficit suo discursu; imo impossibilia sunt quæ dicit, ut ostendam. Si autem hoc etiam genus indifferentiæ Deo negat, gravissime errat. Primo, quia alias non esset in Deo libertas, quæ sine hujusmodi saltem indifferentia intelligi non potest. Ex quo exemplo intelligitur talem indifferentiam non dicere imperfectionem, neque repugnare puro actui, quia non est per modum potentiæ passivæ, sed per modum cujusdam eminentissimæ perfectionis, quæ seipsa, sine ulla mutatione, vel additione reali potest attingere hoc vel illud objectum pro suo arbitrio, vel capacitate objecti. Et hanc doctrinam eleganter significavit Hugo Victor., lib. 1 de Sacramentis, part. 2, cap. 16, dicens: *Si futura non essent, in Deo præscientia non esset, sed ea hoc nihilominus in Deo fuisset, quia ipsa, quæ præscientia est, in Deo fuisset.* Ac si diceret, integra maneret scientia, nullaque res vel modus realis illi defuisset, non tamen haberet habitudinem rationis, seu determinationem talis objecti ut futuri.

5. Secundo, quia, si in scientia Dei respectu futurorum contingentium non est saltem hæc indifferentia, ergo divina scientia natura sua et ab intrinseco est ita determinata ad scienda illa futura contingentia quæ nunc scit, sicut est determinata ad sciendum ipsum Deum vel possibilia; consequens est falsum; ergo. Sequela patet, quia indifferentia et determinatio sunt immediate opposita, et nihil aliud est esse indifferentem, quam non esse determinatam; si ergo ex se non est indifferens, erit ex se determinata. Falsitas consequentis patet, quia talis determinatio non ponitur ex aliqua suppositione, sed ex natura talis scientiæ; quidquid autem convenit illi scientiæ ex intrinseca natura, simpliciter necessario convenit, ita ut contradictionem implicet non convenire; ergo fuit simpliciter impossibile Deum non scire Petrum peccaturum, vel mundum esse futurum; hic vero est manifestus error; quia, absolute loquendo, potuit mundus non esse, et Petrus non peccare; ergo absolute potuit etiam Deus non scire illa esse futura. Quapropter ponere talem determinationem in scientia Dei ex natura sua, plane est tollere libertatem, tam in Deo, quam in nobis: quia, cum illa scientia dicatur esse simpliciter necessaria, aut supponit necessitatem in objecto simpliciter, aut facit illam, ut possit esse simul ab intrinseco infallibilis.

6. *Occurritur cuidam solutioni.*—Nec ve-